

למענינו מים

ידיעות נפלאות בפרשת השבוע * פרשת וישלח

הסוד הגדול שפדאי לדעת: ביצד נוכל לגרם לבלם לאהב אותנו?

בפרשת השבוע מספרת לנו התורה הקדושה: "והוא עבר לפניכם, וישתחו ארצה שבע פעמים, עד גשתו עד אחיו: ויגץ עשו לקראתו ויחבקוהו ויפל על צוארו וישקוהו ויבכו" (לג, ג-ד).

ומבאר רש"י הקדוש:

"וישקוהו - נקוד עליו... יש שדרשו נקודה זו לומר שלא נשקו בכל לבו. אמר רבי שמעון בן יוחאי: הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב, אלא שנכמרו רחמיו באותה שעה ונשקו בכל לבו".

ונשאלת השאלה: הרי אמונים אנו על הפלל כי "אלו ואלו דברי אלקים חיים", ואם כן כיצד תתכן מחלקת פה גדולה בפרוש מעשהו של עשו?

התשובה שתתבאר פאן, על פי דבריהם של גדולי ישראל, תלמד אותנו יסוד גדול וחשוב, שיאפשר לנו לרפש ידידים ואוהבים, שהרי כבר נאמר בפרקי אבות: "וקנה לך חבר". ובכן, האם אכן ישנה דרך שבה נוכל להשפיע על כל הבאים

עמנו במגע, ולגרם להם לאהב אותנו ולהתאמץ לטובתנו? האם אכן נוכל לפתור את כל הבעיות ב"שלוש בית" - לגרם לכן הזוג לדון אותנו לכף זכות ולהיטיב עמנו עד בלי די? אכן כן! יש דרך כזו! ומפרשתנו נוכל ללמד אותה!

כדי להבין זאת, נקדים את פרושו של הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל.

וכך מובא בשמו של הגרי"ח זוננפלד זצ"ל: כלל גדול אמר הגאון רבי חיים מוואלוז'ין: דבר בדיק ומנסה הוא, שאם יש לו לאדם שונאים, ומבקש להשלים עמם, אם יקבע בלבו שהם צדיקים גמורים וידון אותם לכף זכות עד שלבו יהיה שלם עמם, אז מיד יתהפך לבכם להיות לו לאוהבים. על כן, כשרואה יעקב את הסכנה הצפויה לו, מלמד הוא בלבו סגוריה על עשו ודן אותו לכף זכות, ועל ידי שנתעוררה אצלו האהבה נתעוררה כנגד זה האהבה גם אצל עשו, "כפנים הפנים לפניו כן לב האדם לאדם" (משלי כו, ט). והתוצאה היא, ויגץ עשו לקראתו ויחבקוהו ויפל על צוארו וישקוהו ויבכו" (על פי ספר "עבד המלך" בשם הגרי"ח זוננפלד זצ"ל. ויש לציין שבדרך דומה מפרש בספר "פנים יפות").

אני בטוח שאין בך שמץ של רוע אלא שגזלת בסביבה לא טובה.

אל תחשוש הכל בטעות אני לא מתכוון לעשות לך כלום.

אבא משתמש בפטנט שלימד אותנו לדון לכף זכות.

תראה אפילו הסוס נכנע לפניו.

אני לא מאמין אפילו החרב מתקפלת לפניו.

דוד בייכמן

הסתירה הגדולה בין שני הפרושים אינה, אפוא, אלא מציאות קיימת: מחד שונא עשו את יעקב בכל לבו ומבקש להורגו, אבל מאידך כפוי הוא באותו רגע לרחמים המתעוררים בו בעל פרוחו באותה שעה.

ההבדל בין "עשו" ובין "אחיו"

למעשה, כבר מתחלת הפרשה נתן לגלות את מאמציו של יעקב אבינו עליו השלום, לראות ב"עשו" את "אחיו":

"וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו" (לב, ד), "הצילני נא מיד אחי מיד עשו" (שם יב), "ויקח מן הבא בידו מנחה לעשו אחיו" (יד), "כי יפגשך עשו אחי" (יח).

יעקב מתאמץ לחוש את האהבה כלפי אחיו עשו, למרות רשעותו הגדולה, וסופו של עשו שהוא מצטרף לתחושה זו באומרו: "אחי, יהי לך אשר לך" (לג, ט).

הבה ונצמיק בפסוק הנ"ל, והדברים יאירו עד מאד על פי באורו של רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל:

"והוא עבר לפניו" - יעקב אבינו ממחר ועובר לפניו כפי ש"עשו" חוש את האהבה שבלבבו ויושפע ממנה, טרם ירגיש בשנאה (הצדקת מאד) שבלב משפחת יעקב.

"וישתחו ארצה שבע פעמים" - מתאמץ יעקב אבינו ומשתחוה עוד ועוד, כדי להכניע את לבו, וכמאמר החכם "אחרי הפעולות נמשכים הלבבות" (ספר החנוך מצוה טז), וסופו שהוא מצליח להגיש את לבבו, "עד גשתו עד אחיו" (וראו באור החיים הקדוש ריש ויגש פרוש דומה על מלת "ויגש").

אין כבר עשו, יש רק אחיו.

ומעשה זה משפיע כל כך, עד ש"עשו" נתקף בפרץ אדיר של רגשות חבה - ריצה, חבוק, נשיקה וכבי.

דווקא חבה גדולה זו, שאין דומה לה בתורה (אפילו בפגישתם של יעקב ויוסף המתארת בפרשת ויגש, מו, כט), מעידה על פרץ אהבה בלתי מתכנן שצץ לפתע בלבבו של עשו ופרץ בשטף את כל מחסומי השנאה.

אכן, נדמרו רחמיו דווקא "באותה שעה", כלשון רשב"י הקדוש, ביון שבאותה שעה אף יעקב נתאמץ מאד, והצליח!

"כמים הפנים לפנים"

נמצינו למדים כי כלל זה יכול לסייענו לחיות חיים טובים עם כל האנשים אשר סביבותינו. כך נוכל לקנות חברים, ידידים ואוהבים, ואפילו נזכה לשלום בית משלם בתקלית!

כל שעלינו לעשות הוא להתחיל לדון את הזולת לכף זכות, ולאהב אותו באמת. מבטח לנו שיתקיים בנו "כמים הפנים לפנים", וכל מי שיבא עמנו במגע יחזיר לנו אהבה גדולה. אפילו אלו שתכננו לעשות לנו רעות גדולות, למצאו את עצמם מתמלאים רחמנות וחמלה עלינו!

אין אפשרות אחרת!

על פי יסוד זה, באר באפן נפלא רבי יצחק מוואלוז'ין, בנו של הגר"ח זצ"ל, את לשון הפתוב: "עד אשר תשוב חמת אחיך, עד שוב אף אחיך ממך" (כו, מד).

וכך אמרה רבקה ליעקב: הניצד תדע שתשוב חמת אחיך? כשתראה שאף (=פעם) אחיך שב ממך, דהינו שאין לך שום פעם עליו - אז תדע שגם הוא שלם עמך, כי כמים הפנים לפנים פן לב האדם לאדם. (מוכא בספר פה קדוש, עמוד סח).

מה הפך את לבו של ה"מוסר"?

בספר "עבד המלך" (על משלי כז, יט), מביא באריכות מעשה מפלא אותו נהג לספר הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד, בשם

הגאון רבי נחום לעוי משאדיק. עקב קצר המקום נתאר כאן את המעשה בקצרה (ממלך לקרא שם את המעשה בהרחבה).

לפני שעלה רבי נחום לארץ הקדש, למד הוא תורה אצל רב גדול בחיזק לארץ. באותה העיר היה איש אחד "מוסר" רשע, והיה נותן חתנו על כל אנשי העיר ועושה להם צרות גדולות על ידי הלשנות לגויים.

פעם אחת נכנס לרב יהודי אחד כשפניו ובגדיו רטבים מביצים שבורות. בקול ככי ספר לרב כי עמד למכור ביצים בשוק, והמוסר הגיע ודרש לקבל בחנם את כל הביצים. כשבקש ממנו תשלום, עבור פרנסת משפחתו, פעם המוסר ושבר את הביצים עליו ועל בגדיו.

הרב צוה למשמשו שילך אל המוסר ויזמין מיד לדין תורה. המוסר גער בשמש והוציא מביתו. אמר הרב לשמש שילך שוב ויזהיר את המוסר כי הרב נדהו באם לא יבוא. הפעם אף הכה המוסר את השמש וגרשו מביתו.

ביום השבת, קראו למוסר לעלות לתורה. אולם קודם שברך, עלה הרב על הבימה וגער בו: "רשע, אתה מסרב לדין תורה ועוד יש לך חצפה לעלות לתורה?!"

פני המוסר חפו והוא ירד מהבימה, כשהוא קומץ את אגרופו ומבטיח פי בקרוב ינקם את נקמתו מהרב.

לאחר כמה ימים, נתבקש הרב לשמש בסנדקאות בבית בכפר סמוך, והוא לקח עמו את שני תלמידיו ובהם רבי נחום משאדיק. כשהרחיקו מן העיר, התקרב אליהם המוסר על סוסו, בתאות רציחה גלויה. הרב עמד מלכת והתעמק במחשבות. והנה ראה זה פלא, כשהגיע המוסר ליד הרב ירד מעל סוסו, ופנה אליו בהכנעה גמורה:

"רבי, התרשני לתת מכות לתלמידיך?"

הרב השיב: "חלילה".

"הרשני לתת להם רק סטירה אחת".

אמר הרב: "לא תגע בהם יד".

"הרשני לפחות לירוק בפניהם".

אמר הרב: "גם זה לא".

ואז בקש המוסר: "רבי, מחול לי על כל מה שגרמתי לך צער ופגמת נפש". השיב הרב: "שלם בעד הביצים, ותפס את היהודי שהעלבת, ואחר כך אמחל לך".

המוסר הוציא מפיסו עשרה רבל כסף ואמר: "רבי, הנה עשרה רבל. בבקשה, יתן אותם ליהודי שיקבל הפסד הביצים, והעדר יתנה לו לפיוס על צערו".

הרב קבל את הכסף עבור אותו יהודי, ומחל למוסר, שנפנה והלך לדרך.

שאל רבי נחום את רבו: "רבי, בשעה שעמד שקוע במחשבות, מה חשב אז? ואיך קרה שהמוסר פיס את הרב במקום שאים עליו להורגו?"

השיב הרב: "עזרני השם ותברך שעלה ברעיוני את הפסוק כמים הפנים לפנים פן לב האדם לאדם, והתחלתי להתאמץ לחשב עליו זכות, על כל ילדותי הקשה ועל מצבו שגרם לו להגיע למעשי הרעים, ועוררתי אצלי אהבה אליו, ואז נהפך לבבו אלי וחדל לשנא אותי, ואף החל לאהב אותי".

הוסיף רבי נחום ושאל: "רבי, אם כן, אפוא, למה רצה להכות אותנו?"

השיב הרב: "אם גם אתם הייתם חושבים כמוני - לא היה לו שום רצון להרע לכם. אבל אתם לבכם היה מלא שנאה עליו, ולכן גם הוא היה שונא אתכם ובקש ממני שארשה לו להפוקכם או לכל הפחות לירוק בפניכם..."

העלון מוקדש לעילוי נשמותיהם של:

אבינו ר' משה (אליהו) בן ר' חיים ובת שבע ע"ה

ואמנו מרת אילנה בת רחל ע"ה